וואָס הערט זיך אין שטאָדט.

פון דער גמינע.

אויף די אויפפאָדערונג פון מאַגיסטראַט צו די יודישע גמינע צו בעצאָהלען 4000 זלאָטעס שפיטאָלגע פאַר יודישע קראַנקע, וועלכע האָבען זיך געהיילט נאָך פאַר'ן בעשלוס פון סיים, אַז די מאַגיסטראַטען מוזען אויסהאַלטען אַלע קראַנקע פון די שטאָדט, האָט די גמינע צוגעשיקט אַ בריעף אין וועלכען זי ווייזט אָן אויף אַ בעשלוס פון מאַגיסטראַט פון 1919, אַז זי נעהמט איבער דאָס אויסהאַלטען די יודישע קראַנקע.

פערזאמלונג פון די אגודת ישראל.

דאָנערשטאג האָט היע געווייַלט דער מיטגליעד פון צ. ק. פון דער „אַגודת ישראל" ה' פישל פראָב. לויט זיין איניציאַטיוו איז אין אָוועגד צונויפגערופען געוואָרען אַ פערזאַמלונג פון די אַגודה חברים און סימפאַטיקער, אויף וועלכער ה' פראָם האָט געהאַלטען א רעפעראַט איבער די אַרבייט פון אגודת ישראל, אין זייער רייכע פאַרבען שטעלט דער רעדנער פאָר דאָס בילד פון אַ פעראייניגטע אַלוועלטליכע אָרטאָדאָקסיע, וואָס דאָס אַליין אַן און פאַר זיך איז שוין אַ גראַנדיעזע ווערק. דאַן רעדט ער אַרום די אַלע גרויסע לייסטונגען וואָס די אַגודת ישראל האָט אויפגעטהון פאַר'ן אָרטאָדאָקסישען יודענטום, אָנהויבענדיג פון חנוך, דאָס גרינדען יסודי התורה'ס און מתיבתא'ס, דאַס שאַפען בית יעקב שולען, און דאַן די ארץ ישראל אַרבייט, וועלכע מוז דאָך אנערקענט ווערען ביי היינטיגען טאָג, זאָגאַר, פון אונזערע גרעסטע געגנער. ער ווענדעט זיך דעריבער צו אַלע פערזאַמעלטע אונטערצונעמען אַ אַקציע וועגען „תרומת-חבר", דער איינציגער אָבצאָהל וועלכער האַלט אויף די אגודת ישראל. זיין רעדע מאַכט אַ אונגעהויערען איינדרוק אויף אַלע צוהערער.

נאָך די רעדע ווערט אויסגערופען אַ גאַנצע רייה פערזאָנען וועלכע ווערען אַריינגעבעטען אין אַ בעזונדערן צימער, ווי ס'ווערט אָבגעהאַלטען אַ בעראַטונג. אויפ'ן אָרט איז באַלד צוזאַמענגעשטעלט געוואָרען אַ קאָמיסיע, וועלכע האָט אויף זיך גענומען אַדורכצופיהרען במשך אַ קורצע צייט די אַרבייט וועגען תרומת־חבר.

— שבת איז אין אַלע בתי תפילות שוין געווען אויפרופען וועגען „תרומת חבר".

— די אַלע וועלכע האָבען גענומען ביכלעך מוזען זעהן זייער חוב צו ערפילען ווי אַמפריהערסטען.

מיסיאָנערן אין שעדלעץ.

מיאוס דורכגעפאַלען און געמאַכט ויברח...

שוין לאַנג ווי מען האָט נישט געזעהען אין דער פראָווינץ קיין מיסיאָנערען, און נישט איינער האָט געגלויבט, אַז אזעלכע פאַרשוינען זענען שוין גאָר נישט בנמצא. נאָר פלוצלונג, האָבען זיך אויף די שעדלעצער גאַסען בעוויזען היינטיגען זונטאג אַזעלכע צוויי געסט, איינער אַ עלטערער מיט אַ לאַנגע באָרד, וועלכער האָט אויסגעזעהען ווי אַ „דוכאָווגער", און דער צווייטער אַ יונגערער, אַ ראַזירטער, זיי האָבען זיך אַרומגעדרעהט אין די געשעפטען, זוכענדיג מיט וועמען צו דיסקוסירען. אין פיעל ערטער האָט מען אין אָנהויב נישט געוואוסט ווער די געסט זענען, און הערענדיג ווי זיי שיטען מיט פסוקים, האָט מען זיי אין טייל ערטער זאָגאַר מכבד געוועהן... ערשט שפּעטער האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז זיי זענען מיסיאָנערען.

מאָנטאג האָבען זיי פונאַנדערגעשפרייט פלוג בלעטלעך, אַז אין אָוועגד וועט פאָרקומען אין שטאָדטישען קלוב אַ רעפעראַט וועגען „משיחות ביי יודען." ס'האָבען זיך צונויפגעזאַמעלט אַ גרויסע צאָהל יוגענד מען האָט געקאָנט זעהען פון די צעירי אמוני ישראל, מזרחי, מרכז, הזמיר, בונדיסטען. די מיסיאַנערן האָבען געשטראַהלט פאַר שמחה זעהענדיג אַזאַ עולם צוהערער. אָבער ווי נאָר דער ערשטער „בעל דרשן" האָט געעפענט דאָס מויל און געוואָלט רעדען איז געוואָרען אַ געשריי: שאַ, שטיל, און גלייך איז דער שאַ אַרומגעכאַפּט געוואָרען פון אַלע פערזאמעלטע, נישט אויסשליסענדיג זאָגאַר די בונדיסטען. די חברה האָבען זיך ענטוישט און געזעהען, אַז מען איז זיי נישט געקומען הערען נאָר שטערען... זיי האָבען אָבגעוואַרט אַ געוויסע צייט ווען פיעל פערזאַמעלטע זענען אַוועק און עס זענען אָנגעקומען אַנדערע זענען זיי ווידער אַרויף אויף די טריבונע. אָבער ווי נאָר זיי האָבען אָנגעהויבען רעדען האָט זיך ווידער איבערגע'חזרט דאָס זעלבע צום צווייטען מאָל. ס'האָט זיך דערהערט פון עולם אַ געשריי שאַ, שטיל, אָבער און באַלד איז ער אונטערגעכאַפּט געוואָרען פון אַלע פערזאַמעלטע אַראָב. ס'האָט נישט געהאָלפען וואָס די פאָליציי האָט אייניגע יונגעלייט אַרויסגעפיהרט פון זאַל. די מהומה איז געוואָרען אַלץ גרעסער און גרעסער, אַזוי, אַז די חברה האָבען נישט געזעהען פאַר זיך קיין אַנדער עצה נאָר צו מאַכען ויברח...

אויף צומאָרגענס זענען זיי אָבגעפאָהרען. ווי זיי האָבען איבערגעגעבען, פאָהרען זיי פרובען זייער מזל אויף די פראָווינץ, אפשר וועלען זיי דאָרט האָבען מעהר מזל.

די יודישע בעפעלקערונג אויף די פראָווינץ דאַרף זיין פאָרזיכטיג נישט צו דערלאָזען זיי פערשפרייטען זייער מיסיאָנערישע נעץ...

אָבקלאַנגען פון עטאַט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן צונויפשטעלען דעם הייאָריגען עטאַט איז שוין פאָרגעקומען אייניגע סקאַנדאַלען, אין וועלכע ס'האָט זיך זאָגאַר געמוזט אַריינמישען פאָליציי, אַזוי איז פאָריגען פרייטאג אַריינגעקומען אין דער גמינע ה' מ. ס־ק און טרעפענדיג דאָרט דעם דאָזאָר י־ש האָט ער געמאַכט אַ סקאַנדאַל פאַר'ן שטעלען איהם אַ צו הויכען עטאַט.

ס'איז געוואָרען אַ געוואַלד פון וואָס ס'איז אָנגעקומען פאָליציי און געמאַכט אַ פּראָטאָקאָל.

אַ עהנליכער סקאַנדאַל איז אויך פאָרגעקומען מיט ה' י. מ. ווייַנגאַרטען, אויף וועמען ס'איז אויך צונויף געשטעלט געוואָרען אַ פּראָטאָקאָל.

מיר האַלטען פאַר אונזער חוב אויפמערקזאַם צו מאַכען אויף אַזעלכע אונטאַקטישע מיטלען, וואָס אויסער וואָס זיי זענען נישט אומשטאַנד צו ברענגען וועלכען ס'איז נוצען, זענען זיי אַ חרפה, פאַר די וועלכע בענוצען זיך מיט זיי, מיר קענען פערשטעהען „פּראָטעסטען" אָבער פאַר קיין פאַל נישט קיין סקאַנדאַלען, נישט דאָס איז דער ריכטיגער וועג.

אַ זיצונג פון ראַדאַ שקאָלנע.

אויף דער לעצטער זיצונג פון די ראַדאַ שקאָלנאַ וועלכע איז פאָרגעקומען דעם 9/6 איז אויפ'ן טאָגאָרדנונג געווען צו בעטראַכטען די ביטעס צו בעשטעטיגען די פאַסטענס פון די קוראַטוריקעס פון די פאָוושעכנע שולען. פאַר'ן בעטראַכטען דעם פונקט האָט זיך פערצויגען אַלגעמיינע דיסקוסיע וועגען ענדער'ן דאָס יעצטיגע קאָעדוקאַציאָנס סיסטעם. און ס'איז בעשלאָסען געוואָרען, לויט'ן, פאָרשלאַג פון אינספעקטאָר, אַז פון נייעם שול יאָהר זאָל איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע שקאָלעס פאַר יונגלעך און בעזונדערע פאַר מיידלאַך. און אין אַ טייל וועט בלייבען ביים אַלטען סיסטעם. לויט דעם בעשלוס וועט די יודישע שקאָלעס № 7—8—10 בעשטימט ווערען פאַר מיידליך, און די שולע № 6 בלייבט פאַר יונגלעך. און די קריסטליכע שולען נומער 5—9—12 בלייבען ביים אַלטען געמישטען, סיסטעם. און די איבעריגע קריסטליכע שולען ווערען אָבגעטיילט.

אַ בעזוך פון יוסטיץ מיניסטער אין די היגע טורמע.

ווען דער יוסטיץ מיניסטער זשיכלינסקי האָט געווײַלט אין שעדליץ אין צוזאַמענהאַנג מיט די פייערונג ביים אָבדעקען דאָס דענקמאָל ביים געפאַלענעם העלד פון 1863-טען יאָהר פּאָלקאָווניק ראַוויטש האָט ער גלייכצייטיג בעזוכט דער היגער טורמע, ער האָט בעזוכט אַלע קאַמערן, דעם שפּיטאָל, ווי אויך די קיך, ווי ער האָט אויסגעדריקט זיין צופרידענהייט איבער די ריינקייט און אָרדנונג אין די טורמע. נאָכהער האָט ער אָבגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט דעם פּראָקוראַטור און מיט די ריכטער פון קרייז געריכט.

ניטוועדיגקייט פון דער אָרגאַניזירונג פון די אַגודת ישראל. און די קאַלושינער „חכמים" — זענען געשטאַנען און... געלאַכט איהם אין די אויגען אַריין... נישט פערשטעהענדיג וואָס ער וויל...

די שוהל וועלכע בויעט זיך, זעהט שוין אויס צו זיין יאָ מאָדערנע, לויט'ן אייראָפּעאישען סטיל, נאָר, ביז זי וועט פאַרטיג ווערען, ווער ווייסט וואָס עס וועט זיך אַלץ פון אַ שוהל פאָדערן...

וועגען פערשיעדענע קאַלושינער פערזענליכקייטען אַ צווייט מאָל.

הר שלום.

כל החברים והידידים יבקשו רחמים על החולה

אברהם יצחק בן לאה הדסה

(רב בפלצאוויזנא)

שירפאו ד' במהרה בתוך שאר חולי ישראל.

מען לאָזט נישט מלה זיין!

ווי דער בית-המדרש-חזן ה' ישראל קאַווער גיט אונז איבער איז שוין אַ לענגערע צייט ווי אין היגען קריסטליכען שפּיטאָל מאַכט מען אַלע שוועריגקייטען נישט צו דערלאָזען מלה זיין קיין קינד, און יעדעס מאָל ווען דער מוהל קומט מלה זיין אַ קינד לאָזט מען איהם נישט צו, זאָגענדיג, אַז דאָס קינד איז קראַנק. ה' ק. פאָדערט דעריבער אויף די יודישע בעפעלקערונג זי זאָל זעהען, אַז דער יודישער שפּיטאָל זאָל אונבעדינגט שוין געעפענט ווערען, און אויב דאָס איז אונמעגליך זאָל צייטווייליג געגרינדעט ווערען אַ פּשיטולעק פאַר אָרימע קימפּעטאָרענס, כדי זיי זאָלען נישט מוזען אָנקומען אין קריסטליכען שפּיטאָל.

פון שומרי שבת.

די חברה שומרי שבת מאַכט אויפמערקזאַם די אַלע סוחרים, אַז ביים אויסשטעלען די וועקסלען זאָלען זיי אַכטונג געבען, אַז דער טערמין פון צאָהלען זאָל נישט אויסקומען אין שבת, כדי זיי זאָלען נישט דאַרפען דערנאָך מחלל שבת זיין.

גרינדונג פון פרייוויליגע פייערלעשער.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די לעצטע פאָרגעקומענע שרפות איז אַרויסגעלאָזט געוואָרען אויפרופען צו גרינדען אַ קאָמאַנדע פון פרייוויליגע פייער לעשער.

צו דעם צוועק קומט פאָר זונטאג אַ פערזאַמלונג אין שטאָדטישען קלוב.

וואָהין.

מאָנטאג כ' בהעלתך איז אַ קריסטען פערביי געגאַנגען אַ וואַלד 4 קילאָמעטער פון וואָהין און בעמערקט ליגען צווישען די קשאַקעס אַ הרוג איינגעוויקעלט אין אַ טלית, צומאָרגענס האָט זי געמאָלדען די פּאָליציי, די לעצטע האָבען עס מודיע געווען דער יודישער גמינע, זי זאָל זיך מתעסק זיין מיט זיין קבורה, ווי יודען האָבען איהם דערקענט. זאָל עס זיין דער אָרטיגער איינוואוינער מיט'ן נאָמען הירש יוסל פרידמאַן, אין די לעצטע צייט איז ער אַראָב פון זינען, די סבה — ירושה סכסוכים.

ווי די מתעסקים דערצעהלען איז אויפ'ן הרוג כמעט קיין פלייש שוין נישט געווען, נאָר סאַמע ביינער. מיט גרויס מיה איז זיי געלונגען איהם נעמען אויף דער עגלה, און איהם געבראַכט צו קבר ישראל.

— וואָהין וואָלט נאָך געווען אַ ניטקשה'דיג שטעטעל, ווייל די גמינע איז אַ רעליגיעזע, און דער גאַנצער בודזשעט איז בעשטימט אויף בלויז רעליגיעזע צוועקען. גלייך ווי אין די גרעסערע שטעדט געהער די שחיטה צו דער גמינע און לויט איהר פערשטאַנד טיילט זי שכירות דעם רב, דעם איינציגען שוחט אין די איבעריגע כלי קודש.

איין זאַך איז צום בעדויערן וואָס דער חנוך איז זעהר דערשלאָגען. די גאַנצע צאָהל יונגלעך פון שטעטעל דערגרייכט ביז אַ 180; לערנען 40 פון זיי אין שקאָלע פּאָושעכנע, די לעצטע פיהרט אַ יודישע לעהרערין וועלכע איז כקוצים אין די אויגען פון די עלטערן, בעווייל איהר אויפפיהרונג מאַכט אַ שלעכטען איינדרוק אויף די קינדער, ווי אויך אויף די עלטערן. די לעצטע ווייסען זיך נעבעך נישט קיין עצה צו געבען.

די דאַוואָרעס קימערן זיך נישט אין אַזעלכע קלייניגקייטען, זיי זענען פערנומען מיט'ן פיהרען דיגמינע, צאָהלען פּענסיעס, איהרע אָנגעשטעלטע...

ר. ז.

אקושערקא שאַפּראַנסקי,

נעהמט אהן וויזיטען ביי קימפּעטאָרינס, און גיעט אויך עצות, פאַר נישט פערמעגליכע.

——— פרייזען צוגענגליכע. ———

וואוינט: Siedlce, ul. 3-go Maja № 44

דער פּענסיאָנאַט

יחזקאל ערליך, פון ביאַלע

אטוואצק, גראַניטשנע גאַס, ווילִיע קאַפּלאַן,

מאַכט בעקאַנט דאָס איך האָב געעפענט א פּענסיאָנאַט אין אטוואָצק, גראַניטשנא גאַס, ווילִיע קאַפּלאַן.

היגיענישע איינריכטונג.

געשמאַקע עסען'ס. — מעסיגע פרייזען.

רעדאַקטאָר: ב. הובערמאַן.— אַרויסגעגעבען דורך אַ קאָלעגיום.

Redaktor: B. Huberman.—Wydawca: Kolegjum Redakcyjne.

Druk. Rozenblat, Siedlce, Sienkiewicza 27.

אונזער וועג-שעדליץ 1925-06-19 כז-סיון-תרפה גליון-0050 000006 a הודפס מתוך הארכיון היהודי